

МОРФОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ СОРТІВ ГОРОХУ ОВОЧЕВОГО ЗАЛЕЖНО ВІД УМОВ ВИРОЩУВАННЯ

МУЛЯРЧУК О. І. – кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
orcid.org/0000-0003-2072-8536
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»

Постановка проблеми. Одне з провідних місць серед овочевих культур, що вирощуються в Україні, займає горох овочевий (*Pisum sativum* L.). За площами посіву культура посідає друге місце, загальна площа її посівів перевищує 12 тис. га, понад половину яких зосереджено у західних регіонах країни.

Овочевий горох є традиційною продовольчою культурою не тільки в Україні, але й у більш ніж 50 країнах світу на всіх континентах із розвиненим землеробством. Основні площі його вирощування зосереджені в Європі та Азії (69,6 %), тоді як на країни Північної та Центральної Америки припадає 18,4 %, Південної Америки – 6,5 %, Африки – 3,0 %, а Океанії – 2,5 % від загальної світової площі під цією культурою.

Продуктивність рослин гороху овочевого є складною ознакою, що формується під впливом комплексу морфологічних і фізіологічних показників. Найбільше значення серед елементів структури врожаю мають кількість бобів на рослині, число насінин у бобі, маса бобів і насіння з однієї рослини.

У зв'язку з цим актуальним є вивчення морфологічних особливостей і продуктивності різних сортів гороху овочевого залежно від умов вирощування. Результати таких досліджень мають важливе значення для наукового обґрунтування технологій вирощування культури та визначення найпродуктивніших сортів для умов Західного Лісостепу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ріст і розвиток рослин, а також формування їх продуктивності є ключовими показниками, що відображають ефективність продукційного процесу сільськогосподарських культур, зокрема гороху овочевого [2]. Сучасні дослідження підтверджують значну генетичну й фенотипну різноманітність серед колекцій овочевого гороху, що проявляється в широкому діапазоні морфологічних ознак (кількість бобів на рослині, маса 10 бобів, кількість насінин у бобі тощо). Це створює добру основу для підбору сортів за цільовими ознаками продуктивності при вирощуванні гороху овочевого в умовах Лісостепу західного [1; 11].

В овочівництві особливу увагу приділяють оцінюванню сортів гороху овочевого, які характеризуються однорідним зеленим забарвленням бобів. Найбільш цінними вважаються ті сорти, у яких боби зберігають насичене зелене забарвлення протягом усього періоду збирання врожаю. Така ознака свідчить про високі споживчі та товарні якості продукції, а також про її придатність до механізованого збирання і переробки [7].

Продуктивність (маса бобів з рослини) – складна ознака, яка залежить від середньої кількості бобів на рослині та середньої маси бобу в технічній стиглості. Вивчення

продуктивності та елементів, що їх обумовлюють, свідчать про певну диференціацію сортів гороху овочевого [6].

Інтенсивність ростових процесів має прямий позитивний вплив на рівень продуктивності бобових культур [10]. На активність росту і розвитку рослин впливають різні чинники – екологічні, едафічні та біотичні [3], однак визначальне значення мають сорт і технологія вирощування [7; 8; 10]. За сприятливої взаємодії природних факторів внесок технологічних прийомів у формування врожайності гороху овочевого може становити до 85 % і більше [7; 9]. Водночас роль сорту як надійного й ефективного засобу підвищення продуктивності постійно зростає: за даними останніх досліджень, його внесок у підвищення врожайності оцінюється на рівні 30–50 %. [5].

Оцінки адаптивності овочевого гороху демонструють різну стабільність продуктивності за умов температурного та водного стресу. Деякі сорти показують високу стабільність урожаю, інші – суттєву мінливість. Це підкреслює необхідність більш детальних досліджень для відбору стабільних сортів [9].

Кореляційно-шляховий аналіз у ряді робіт вказує, що кількість бобів на рослині та число насінин у бобі мають прямий внесок у формування врожаю, але їхня прогностична сила може бути нижчою, ніж у фенологічних ознак (наприклад, тривалість вегетації). Через сильний вплив агрометеорологічних коливань компоненти врожаю виявляють значну річну мінливість [6; 7; 8].

Отже, слід підкреслити, що впровадження на ринок нових сортів і вдосконалених технологій вирощування потребує дослідження сортових особливостей формування врожайності та якості зерна овочевого гороху з урахуванням динаміки росту, розвитку рослин та показників їх продуктивності.

Матеріали та методика досліджень. Дослідження проводили впродовж 2020–2023 рр. в Науково-дослідному центрі «Поділля» Закладу вищої освіти «Подільський державний університет».

Схема досліду: фактор А – Луцильний (контроль), Амалфі, Вівадо, Вінко, Глоріверт, Сіенна, Шервуд; фактор Б – строк сівби 4–7 квітня, залежав від погодних умов року.

Фенологічні спостереження за ростом та розвитком гороху проводили в основні фази росту і розвитку культури згідно з «Методикою державного сортопробування сільськогосподарських культур» [4]. Аналіз структури урожаю проводили за пробними снопами із двох несуміжних повторень. Математичний аналіз результатів польових і лабораторних дослідів виконували за допомогою дисперсійного методу.

Результати досліджень. Морфологічні показники, такі як висота рослин, висота прикріплення нижнього

бобу, кількість міжвузлів до першого бобу, кількість і маса бобів, мають важливе значення для оцінювання сортів гороху овочевого та визначення ефективності його вирощування (табл. 1).

Темпи росту рослин залежать від комплексу факторів – температурного режиму, вологості, забезпеченості ґрунту поживними речовинами, а також від генетичних особливостей сорту. Більшість морфологічних ознак вегетативної частини рослин мають вирішальне значення при впровадженні механізованих технологій вирощування та збирання врожаю.

Особливо важливою є довжина стебла, оскільки саме цей показник визначає придатність сорту до механізованого збирання. Вона переважно обумовлена генотипом рослини та є стабільною сортовою ознакою.

Досліджувані сорти гороху овочевого – Глоріверт, Сіенна та Шервуд, відзначалися більшою довжиною стебла, яка становила відповідно 79,7; 88,9 та 112,0 см. У фазі технічної стиглості, за середніми показниками за роки досліджень, найвищі рослини мав сорт Шервуд із довжиною стебла 112,0 см, тоді як у контрольного сорту Луцильний цей показник складав лише 60,3 см. Найнижчі рослини спостерігали у сорту Вівадо – 46,8 см, що на 13,5 см менше за контроль. Важливим морфологічним показником є кількість міжвузлів на рослині. Найменшу їх кількість зафіксовано у сортів Вівадо (12,1 шт.) та Луцильний (контроль, 13,0 шт.), тоді як найбільше міжвузлів мали сорти Амалфі (15,5 шт.), Сіенна

(15,5 шт.) та Шервуд (19,2 шт.). Одним із визначальних показників продуктивності гороху овочевого є маса бобу. У середньому за чотири роки досліджень найвищу масу бобу відзначено у сортів Шервуд (4,4 г) і Сіенна (4,2 г). Проміжні значення мали сорти Вінко (3,8 г), Глоріверт (3,7 г) та Амалфі (3,4 г). Найменшу масу бобу мав сорт Вівадо (2,7 г), тоді як у контрольного сорту Луцильний цей показник становив 3,1 г.

Важливою ознакою для оцінки сортів є також кількість бобів на одній рослині (табл. 2).

У середньому за роки досліджень цей показник варіював від 11,1 до 17,3 шт., змінюючись залежно від погодних умов року та біологічних особливостей сорту. За результатами досліджень найбільшу кількість бобів на одній рослині формували сорти Сіенна (16,4 шт.), Глоріверт (16,5 шт.) та Шервуд (17,3 шт.). Найменше бобів відзначено у сортів Амалфі (11,1 шт.), Вівадо (11,5 шт.) та Вінко (11,8 шт.). У контрольного сорту Луцильний цей показник становив 13,7 шт.

Високий рівень окремих елементів структури врожаю є важливою передумовою стабільності сорту. За результатами багаторічних спостережень, найбільш стабільними за кількістю бобів на рослині виявилися сорти Амалфі, Вівадо та Вінко, які за цим показником наближались до контрольного сорту Луцильний.

Маса бобу в фазі технічної стиглості між сортами варіювали в дуже незначних межах – від 2,1 до 2,4 г (Табл. 3).

Таблиця 1

Характеристика сортів гороху овочевого за морфологічними ознаками рослин і бобів у технічній стиглості (середнє за 2020–2023 рр.)

Сорт	Довжина стебла, см	Кількість міжвузлів до першого бобу, шт.	Кількість міжвузлів на рослині, шт.	Ознаки бобу			
				маса, г	довжина, см	форма насіння	зabarвлення недозрілого бобу
Луцильний(к)*	60,3	6,0	13,0	3,1	7,4	округле	зелене
Амалфі	79,3	6,6	15,5	3,4	8,2	кутасто-округле	зелене
Вівадо	46,8	5,8	12,1	2,7	6,5	округле	зелене
Вінко	64,5	7,3	14,9	3,8	8,4	округле	світло-зелене
Глоріверт	79,7	8,5	15,1	3,7	8,5	округла	зелене
Сіенна	88,9	9,3	15,5	4,2	8,8	округле	зелене
Шервуд	112,0	11,0	19,2	4,4	9,0	округле	зелене

Примітка (к)* – контроль.

Таблиця 2

Характеристика сортів гороху овочевого за кількістю бобів на рослині, шт. (середнє за 2020–2023 рр.)

Сорт	Середня кількість бобів на рослині, шт.					Відхилення порівняно з контролем ±%
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	середнє за 2020–2023 рр.	
Луцильний(к)*	13,7	14,4	12,8	13,9	13,7	–
Амалфі	11,0	12,6	10,1	10,7	11,1	+2,6
Вівадо	11,4	11,8	11,7	11,1	11,5	–2,2
Вінко	11,7	12,4	10,8	12,3	11,8	–1,9
Глоріверт	16,4	17,7	16,1	15,8	16,5	+2,8
Сіенна	16,2	17,4	15,3	16,7	16,4	+2,7
Шервуд	17,3	17,1	17,5	17,3	17,3	+3,6

Примітка. (к)* – контроль.

Таблиця 3

Характеристика сортів гороху овочевого за середньою масою товарного бобу, г (середнє за 2020–2023 рр.)

Сорт	Маса бобу в фазі технічної стиглості, г					Відхилення порівняно з контролем $\pm\%$
	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	середнє за 2020–2023 рр.	
Луцильний(к)*	2,3	2,3	2,2	2,4	2,3	0
Амалфі	2,2	2,5	2,4	2,5	2,4	+0,1
Вівадо	2,2	2,2	2,0	2,4	2,2	-0,1
Вінко	1,9	2,2	1,9	2,0	2,0	-0,3
Глоріверт	1,7	1,9	1,8	1,8	1,8	-0,5
Сіенна	2,0	2,2	2,2	2,0	2,1	-0,2
Шервуд	2,2	2,3	2,1	2,2	2,2	-0,1

Примітка. (к)* – контроль.

Таблиця 4

Продуктивність сортів гороху овочевого, г

Сорт	Маса бобів з рослини в фазу технічної стиглості, г					Відхилення порівняно з контролем $\pm\%$
	2020р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	середнє за 2020–2023 рр.	
Луцильний(к)*	61,1	48,0	53,5	81,4	61,0	–
Амалфі	73,6	74,0	71,8	75,4	73,7	+12,7
Вівадо	54,9	57,6	44,4	62,3	54,8	-6,2
Вінко	76,7	92,6	62,3	74,8	76,6	+15,6
Глоріверт	77,9	106,6	47,4	80,9	78,2	+17,2
Сіенна	86,5	59,0	63,7	136,4	86,4	+25,4
Шервуд	105,2	79,9	79,5	156,6	105,3	+44,3

Примітка. (к)* – контроль.

Як показують дослідження, лише невеликий вплив на масу бобу мали погодні умови. Найбільш стабільними порівняно з контролем були сорти Сіенна, Шервуд, Вінко, Вівадо (2,1; 2,2; 2,0; 2,2 г).

Маса бобів з рослини у фазу технічної стиглості, в середньому за всіма сортами, коливалися від 54,8 до 105,3 г. В результаті досліджень вивчені сорти розділені за продуктивністю на три групи: високопродуктивні (більше 86,4 г) – Сіенна, Шервуд; середньодуктивні (73,7–78,2 г) – Амалфі, Вінко, Глоріверт і продуктивні (54,8–61,0 г) – Вівадо, Луцильний (табл. 4).

За результатами досліджень (2020–2023 рр.) встановлено суттєві відмінності у продуктивності сортів гороху овочевого залежно від їх генетичних особливостей. Контрольний сорт Луцильний мав середню масу бобів з рослини 61,0 г, що використано як базовий орієнтир для порівняння.

Серед досліджуваних сортів найвищу продуктивність забезпечив сорт Шервуд, у якого середня маса бобів з однієї рослини становила 105,3 г, що на 44,3 % перевищує контроль. Високими показниками також вирізнявся сорт Сіенна (86,4 г; +25,4 %), який стабільно формував високий урожай упродовж років дослідження.

Деяко нижчими, але все ж вищими за контроль, були результати у сортів Глоріверт (78,2 г; +17,2 %), Вінко (76,6 г; +15,6 %) та Амалфі (73,7 г; +12,7 %). Ці сорти можна вважати перспективними для подальшого впровадження у виробництво, оскільки вони поєднують достатню врожайність із відносною стабільністю показників.

Найменшу масу бобів з рослини показав сорт Вівадо (54,8 г), що на 6,2 % менше порівняно з контролем. Це свідчить про нижчу потенційну продуктивність даного сорту за умов проведених досліджень.

Загалом, результати досліджень показують, що найбільш продуктивним і стабільним за роками виявився сорт Шервуд, який суттєво перевищив контроль за масою бобів з рослини, що свідчить про його високий потенціал у виробничих умовах.

Висновки. В результаті проведених досліджень в умовах Лісостепу західного доведено, що морфологічна мінливість між сортами була статистично значущою. Сорти Шервуд, Сіенна та Глоріверт мали достовірно більшу довжину стебла (112,0; 88,9 і 79,7 см відповідно) порівняно з контролем (60,3 см), що свідчить про перевагу цих генотипів для механізованого вирощування та збирання.

Кількість міжвузлів і маса окремого бобу також залежали від сортових особливостей. Найбільшу кількість міжвузлів зафіксовано у сорту Шервуд (19,2 шт.), а найвищу масу бобу – у сортів Шервуд (4,4 г) і Сіенна (4,2 г).

Встановлено, що формування продуктивності найбільш залежить від сортових особливостей гороху овочевого. Підібрано сорти Амалфі, Вінко, Глоріверт, Сіенна з продуктивністю від 73,7 г до 86,4 г з рослини. Найвищу загальну продуктивність та стабільність урожайності продемонстрував сорт Шервуд, який достовірно перевищував контроль на 44,3 %, що дає підстави рекомендувати його для широкого впровадження у виробництво.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бабич А. О., Колісник С. І., Побережна А. А. Селекція, насінництво і технологія вирощування зернобобових культур для вирішення проблеми білка. *Збірник наукових праць Луганського НАУ. Луганськ: ЛНАУ*. 2002. № 20/32. С. 12–14.
2. Барабаш О. Ю., Тараненко Л. К., Сич З. Д. Біологічні основи овочівництва. Київ: Арістей 2005. 344 с.
3. Барабаш О. Ю., Семенчик П. С. Все про городництво. Київ: Вірій, 2000. 285 с.
4. Волкодав В. В. Методика державного сортопробування сільськогосподарських культур: Загальна частина. Київ, 2000. 100 с.
5. Гіль Л. С., Пашковський А. І., Сулима Л. Т. Сучасні технології овочівництва закритого і відкритого ґрунту. Вінниця: Нова книга, 2008. Ч.1. 368 с.
6. Дідур І. М., Мостовенко В. В. Фотосинтетична активність гороху овочевого залежно від сортових особливостей, вапнування ґрунту та системи живлення. *Сільське господарство та лісівництво*. 2020. № 19. С. 42–50.
7. Мулярчук О. І., Степанченко В. М., Козіна Т. В. Сортові особливості формування листової поверхні і фотосинтетичного потенціалу рослин гороху овочевого. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2024. Вип. 4 (45). С. 33–38.
8. Небаба К. С. Горох посівний: агротехнічний комплекс вирощування: монографія. Кам'янець – Подільський: ТОВ «Друкарня «Рута», 2022. 232 с.
9. Норик Н. О., Мулярчук О. І. Обробіток регуляторами росту насіння гороху овочевого (*Pisum sativum* L., subspecies commune gov) в умовах Західного Лісостепу України. *Подільський вісник: сільське господарство, техніка, економіка*. 2018. Вип. 28. С. 86–93.
10. Розвадовський А. М. Інтенсивна технологія вирощування овочевого гороху. Київ: Урожай, 2000. 40 с.
11. Чекрыгін П. М. Результати і перспективи селекції безлисточкових (вусатих) сортів в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва. *Селекція і насінництво*. 2003. Вип. 87. С. 42–48.
6. Didur I. M., & Mostovenko V. V. (2020). Fotosyntetychna aktyvnist' horokhu ovochevoho zalezno vid sortovykh osoblyvostey, vapnuvannya hruntu ta systemy zhyvlennya [Photosynthetic activity of green peas depending on varietal characteristics, soil liming and nutrition system]. *Sil's'ke hospodarstvo ta lisivnytstvo – Agriculture and forestry*. Vinnytsya: VNAU – Vinnytsia: VNAU, 19, 42–50 [in Ukrainian].
7. Muliarchuk, O. I., Stepanchenko, V. M., & Kozina, T. V. (2024). Sortovi osoblyvosti formuvannya lystkovoї poverkhni i fotosyntetychnoho potentsialu roslyn horokhu ovochevoho [Varietal characteristics of leaf surface formation and photosynthetic potential in vegetable pea plants]. *Podilskyi Visnyk: Silske hospodarstvo, tekhnika, ekonomika*, 4 (45), 33–38. [in Ukrainian].
8. Nebaba, K. S. (2022). Horok posivnyi: Ahrotekhnichniy kompleks vyroshchuvannya [Field pea: Agronomic cultivation complex]. Kamianets – Podilskyi: TOV "Drukarnia "Ruta", 232 s. [in Ukrainian].
9. Noryk, N. O., & Muliarchuk, O. I. (2018). Obrobitor rehulyatoramy rostu nasynnya horokhu ovochevoho (pisum sativum L., subspecies commune gov) v umovakh Zakhidnoho Lisostepu Ukrayiny [Treatment with seed growth regulators of pea (pisum sativum L., subspecies commune gov) in the conditions of the Western Forest Steppe of Ukraine]. *Podil's'kyi visnyk: sil's'ke hospodarstvo, tekhnika, ekonomika – Podilsky Visnyk: agriculture, technology, economy*, 28, 86–93 [in Ukrainian].
10. Rozvadovsky A. M. (2000). Intensyvna tekhnolohiya vyroshchuvannya ovochevoho horokhu [Intensive technology of growing vegetable peas]. Kyiv: Urozhai, 40 s. [in Ukrainian].
11. Chekrygin, P. M. (2003). Rezultaty i perspektyvy selektsii bezlystochkovykh (vusatykh) sortiv v Instytutu roslynnytstva im. V. Ya. Yuryeva [Results and prospects of selection of leafless (whiskered) varieties at the V. Ya. Yuryev Institute of Plant Breeding.]. *Selektsiya i nasynnytstvo – Selection and seed production*, 87, 42–48 [in Ukrainian].

REFERENCES:

1. Babych A. O., Kolisnyk S. I., Poberezhna A. A. (2002). Seleksiia, nasynnytstvo i tekhnolohiia vyroshchuvannya zernobobovykh kultur dlia vyrishennia problemy bilka. [Breeding, seed production and technology of growing leguminous crops to solve the protein problem]. *Zbirnyk naukovykh prats Luhans'koho NAU*. Luhansk: LNAU. № 20/32. S. 12–14. [in Ukrainian].
  2. Barabash, O. Yu., Taranenko, L. K., & Sych, Z. D. (2005). Biolohichni osnovy ovochivnytstvu. [Biological basis of vegetable production]. Kyiv: Aristei, 344 s. [in Ukrainian].
  3. Barabash, O. Yu., & Semenychuk, P. S. (2000). Vse pro horodnytstvo [Everything about gardening]. Kyiv: Vyrii, 285 s. [in Ukrainian].
  4. Volkodav, V. V. (2000). Metodyka derzhavnoho sortovyprobuvannya silskohospodarskykh kultur [Methodology of state variety testing of agricultural crops]. Kyiv. 100 s. [in Ukrainian].
  5. Hil L. S., Pashkovskiy A. I., & Sulyma L. T. (2008). Suchasni tekhnolohii ovochivnytstva zakrytoho i vidkrytoho gruntu [Modern technologies of vegetable growing in closed and open ground]. Vinnytsya: Nova knyha, 368 s. [in Ukrainian].
- Мулярчук О. І. Морфологічні особливості та продуктивність сортів гороху овочевого залежно від умов вирощування**
- У статті наведено результати багаторічних досліджень морфологічних ознак та продуктивності сортів гороху овочевого (*Pisum sativum* L.) залежно від умов вирощування у Західному Лісостепу України. Встановлено, що продуктивність рослин є комплексною ознакою, яка формується під впливом поєднання морфологічних і фізіологічних показників, серед яких вирішальну роль відіграють кількість бобів на рослині, маса бобів, довжина стебла та кількість міжвузлів. Дослідження проводили протягом 2020–2023 рр. у науково-дослідному центрі «Поділля» Подільського державного університету. Схема досліду включала сорти Луцильний (контроль), Амалфі, Вівадо, Вінко, Глоріверт, Сіенна та Шервуд.
- Аналіз дисперсії показав істотний вплив сортового фактора на морфологічні та врожайні показники. Найбільшу довжину стебла відмічено у сортів Шервуд (112,0 см), Сіенна (88,9 см) і Глоріверт (79,7 см), що свідчить про їх придатність до механізованого вирощування і збирання врожаю. Кількість міжвузлів на рослині

становила від 12,1 до 19,2, при цьому найвищим показником характеризувався сорт Шервуд. За масою бобу кращими виявилися сорти Шервуд (4,4 г) і Сіенна (4,2 г). Кількість бобів на рослині варіювала від 11,1 до 17,3, найвищі показники мали сорти Глоріверт, Сіенна та Шервуд.

За багаторічними даними, маса бобів з рослини становила від 54,8 до 105,3 г. До високопродуктивних віднесено сорти Сіенна та Шервуд, до середньопродуктивних – Глоріверт, Вінко та Амалфі. Найвищу врожайність і стабільність продемонстрував сорт Шервуд, який перевищив контрольний сорт на 44,3 %. Отримані результати свідчать про високий адаптаційний потенціал цього сорту та можливість його рекомендації для широкого вирощування у Західному Лісостепу України.

Ключові слова: горох овочевий, морфологічні ознаки, сорт, продуктивність, урожайність, технічна стиглість.

Muliarchuk O.I. Morphological features and productivity of vegetable pea varieties depending on growing conditions

The article presents the results of multi-year studies on the morphological characteristics and productivity of various cultivars of garden pea (*Pisum sativum* L.) depending on growing conditions in the Western Forest-Steppe of Ukraine. It was established that plant productivity is a complex trait formed under the influence of a combination of morphological and physiological indicators, among which the number of pods per plant, pod weight, stem length, and

the number of internodes play a decisive role. The research was conducted during 2020–2023 at the Research Center 'Podillia' of Podillia State University. The experimental scheme included cultivars Lushchylnyi (control), Amalfi, Vivado, Vinko, Glorivert, Sienna, and Sherwood.

Analysis of variance revealed a significant influence of the varietal factor on morphological and yield-related parameters. The greatest stem length was recorded for cultivars Sherwood (112.0 cm), Sienna (88.9 cm), and Glorivert (79.7 cm), indicating their suitability for mechanized cultivation and harvesting. The number of internodes per plant ranged from 12.1 to 19.2, with Sherwood having the highest value. According to pod weight, the best results were obtained for cultivars Sherwood (4.4 g) and Sienna (4.2 g). The number of pods per plant varied between 11.1 and 17.3, with the highest values observed in Glorivert, Sienna, and Sherwood.

According to multi-year data, the mass of pods per plant ranged from 54.8 to 105.3 g. Cultivars Sienna and Sherwood were classified as highly productive, Glorivert, Vinko, and Amalfi as medium-productive. The highest yield and stability were demonstrated by Sherwood, which exceeded the control by 44.3 %. The results indicate that this cultivar has high adaptive potential and can be recommended for large-scale cultivation in the Western Forest-Steppe of Ukraine.

Key words: garden pea, morphological traits, cultivar, productivity, yield, technical ripeness.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 14.12.2025